

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Clevelo \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Clevelo \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in namerovalnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (frizice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Vzglede za druge naselbine

Naša sugestija v Prosveti z dne 24. junija glede potrebe zaupnikov v vsaki večji slovenski naselbini, ki naj bi sodelovali pri pobijanju propagande v ameriškem časopisu, katerega je škodljiva naši stari domovini, ni ostala glas vpajočega v puščavi.

Dne 6. julija je The Chicago Sun, jutranji dnevnik, objavil sledeči dopis, ki ga ponatiskujemo v izvirniku:

PRAISE FOR MR. LIPPMANN
To the Editor:

I wish to congratulate Walter Lippmann on his articles in The Chicago Sun dealing with Dr. Renner's "Maps for a New World." May his subsequent installment be equally encouraging to those of us who still believe in the principles of democracy, square deal and equal opportunity for all. Prof. Renner, Lippmann's target, evidently does not possess this faith.

Anyone, with some knowledge of previous and present conditions in blood-soaked Europe, cannot but wonder in astonishment how an American can devise such a devilish plan—not for a permanent peace, as Dr. Renner designed it, but for an eternal war among our paternal nations, both little and great? The peace conference, following World War I, divided Slovenia among Italy, Austria and Yugoslavia. One third of the already small nation was held under the yoke of Nazi and Fascist regimes for over 20 years without ever having a chance to decide whether it wanted to be there. When Yugoslavia was invaded and subjugated on Good Friday last year, the Yugoslav portion of Slovenia was further divided, piecemeal fashion, among Germany, Italy and Hungary. Dr. Renner, who claims the distinction of being an American expert on political science, or geopolitics, seems to be rather satisfied with the existing conditions, for his geopolitical division of Europe still leaves the Slovene territory within the Italo-German-Hungarian borders. And, according to his formula for world peace, the arrangement will guarantee the cultural autonomy of has-been nations.

I sincerely hope Mr. Lippmann will continue to enlighten your readers and other equally democratic Americans about the dangers of "scientific" maps and will succeed in uncovering the misleading motives for such poisonous schemes. He has studied the Atlantic charter proposed by President Roosevelt and Prime Minister Churchill, while Prof. Renner evidently prefers his annihilation method to bring about the future peace. The Slovenes are only one of the score of nations so affected by the proposed monstrosity.

Br. Kuhel, gl. blagajnik SNPJ, seveda ni čakal, da bi ga kdo najel za napisanje gornjih vrstic; čutil je potrebo, da je treba nekaj storiti in storil je. Smatramo, da je v vsaki večji naselbini kdo, ki ima zmožnost za angleško pisanje in pa voljo, da je treba nekaj storiti. To je vse, česar nam je treba.

Ko smo to sugestirali, nismo mislili—kakor izvaja Ameriška Domovina—da je treba plačevati te naše zaupnike. Če bi vsakdo zahteval plačilo za delo te vrste, ne bomo res prišli nikamor. Marsikaj je treba izvršiti iz ljubezni do stvari same, iz prepričanja, da dobro delo se samo naplača...

Čikaška naselbina je dala vzgled. Druge naselbine naj sleda.

Ameriški fašisti

Ameriški fašisti in nacisti nimajo enotne organizacije, kar je največja sreča za Ameriko. Pojavili so se večinoma izza velike depresije in med razvojem novega dela vsak na svojo pest, kakor nekakšni mesije, in iskali so pristašev, seveda najraje bogatih, ki so lahko financirali njihovo propagando.

Kar je pri ameriških nacifasističnih značilnega, je to, da je med njimi precej klerikov, katoliških in protestantovskih—in njihova nacifasistična propaganda je skrbno odeta z religioznim značajem. To pomeni, da nastopajo v prvi vrsti kot evangelisti ali bolje rečeno kot "revivalisti" ali nekakšni misijonarji.

Katoliški župnik Coughlin—ki je zdaj umolknil v javnosti, je pa toliko bolj aktiven podtalno med svojimi zaupniki, kakor ve povedati newyorški New Leader—ni sicer nastopal kot misijonar, temveč kot socialni reformator, toda ob vsaki priliki se je skliceval na papeške enciklike, a katerimi je zakrival in barval svojo nacifasistično misljo v Ameriki.

Protestantovski pridigarji, ki opravljajo Goebbelsovo delo v Ameriki, se pa sklicujejo direktno na biblijo, čeprav v isti sapi napadajo žide; ne zavedajo se, da je polovica biblije židovskega izvora in tudi druga polovica ima opraviti z judovskimi karakterji.

V Kansasu je na delu protestantovski misijonar Gerald B. Winrod, ki je zdaj kandidat za senatorja. Ta človek odločno zanika, da je fašist — po lastnih besedah je on v boju le z mednarodnim komunističnim židovstvom — ampak vse, kar govori in piše v svojem listu, ki se imenuje The Defender, smrdi po Goebbelu in Hitlerju. Reverend Winrod je bil prvi, ki je "odkril", da je predsednik Roosevelt "židovskega" rodu in njegovo pravo ime je "Rosenfeld...". V Nemčiji so hitro hlastnili po tem bunku in ga razširili po vseh kotih sveta. Leta 1935 je Winrod obiskal Nemčijo in ko se je vrnil, je kar bruhal iz sebe — nacistično propagando. Winrod ni izpremenil svojega stališča po napadu na Pearl Harbor in še danes trdi, da je Roosevelt izval ta napad, ker je bojkotal Japonec...

Rev. Winrod ima okrog sebe kakih 50 fundamentalističnih pastorej, ki mu pomagajo; vsi ti pastori razširjajo njegov list, ki je replika berlinskega Stuermerja in zbirajo denar zanj pri bogatih članih svojih cerkev. Zadnje čase troši ta mož ogromne vsote denarja in marsikdo se vprašuje, kje ga je dobil.

Zanimivo pa je to: Diesov kongresni odsek do danes še ni zaslial nacifasističnega "revivalista" Geralda B. Winroda iz Wichita, Kans. —

Glasovi iz naselbin

Is coloradeških hribov

Crested Butte, Colo. — Zopet se oglašim iz te naše Sibirije. To pišem 1. julija in danes je prvi dan v tem letu, da nismo zjutraj imeli mraza. Do sedaj je bilo vsako jutro lepo belo. Ko sem odprl vodo, da teče po travi, se je spremenila v led. In z mojo solato je tako: kar podnevi zraste, pa ponoči zmrzne ali pozebe.

Tako lahko vidite, da je tukaj res prava Sibirija. Pa tudi ni čudno, kajti tu je 11,000 nad morsk gladino. Poletje je pri nas samo par mesecev. Na solnčnih straneh je zdaj lepo zeleno, toda po hribih je še dosti snega. Vode so bistre in čiste in tečejo po vsakem jarku od tajačega se snega, v njih pa se goje lepe in sladke ribe, da ni boljše po vsej Ameriki. Lepo je tudi v jeseni, ko pride lov na srne in jelene, ki lepo skačejo. Naša mladina se je postavila, ko je zagledala lepe rogače.

Ali prihodno jesen naši sinovi ne bodo streljali srnjakov, kajti ali so v vojsko, da branijo našo novo domovino Ameriko. Vidite, kaj je naredil ta hudičev Hitler: ves svet je premešal. Danes je na milijone očetov in mater, ki jokajo in premišljajo o svojih sinovih, ki so jih tako težko gojili in tudi stradali, da jih postavijo na zdrave noge. Tako je tudi z mano in mojo ženo, kajti naš sin je v armadi.

Prevandral sem vso staro Avstrijo in tudi slovenske kraje. In ko zdaj čitam v Prosveti, da je bil ta in tam postavljen ob zid in ustreljen, pravim ženi, da sem bil že v tisti vasi ali mestu. Upam, da pride ura, ko bo vzel vrag naše sovražnike in krvoloke. Ko se bodo ti krvoloki podali in razobesili bele zastave v Berlinu in tudi v Tokiu, potem bodo naše mame in očetje, bratje in sestre zopet veseli in tudi zvonovi bodo lepo peli in fabriške sirene tulile. Vse bo živo in veselo. Tedaj bom vprašal, kje so tisti Hitlerjevi hlapci, ampak petkolonci bodo tiho. Jaz sem star mož, ne velik in tudi nič več močan, toda tiste dneve bi še rad doživel.

Dragi moji čitatelji, podpirajte Prosveto, kajti to je vaš list, delavski list. Ona vas uči in tudi brani pred krvoloki. Imamo tudi dobrega urednika Ivana Molka, ki dobro bica naše krvoloke. Le udari hudič Hitlerja in japonskega mlkade! Jaz sem pravi hrvaški sin, rojen pri Karlovcu, toda slovensko znam boljše kot mnogi Slovenci. Hodil sem mlad po svetu in ko sem se izučil, sem postal pravi Slovenec.

Naj povem, da sem prošlega marca precej zbolel in bil odpuščen v bolnišnico. Tam so me bili veseli tudi zdravniki, kajti so vedeli, da bo stari Panian dal nekaj dolarjev. Reči moram, da so mi lepo postregli in me preiskali tudi z X-žarki. Potem mi zdravniki pravijo, da imam premalo krvi in da ni drugega, kot da jo moramo nekje polakati ali dobiti. V bolnišnico je prišlo najprej dosti Hrvatov, ampak za starega Paniana ni bilo krvi. Potem je prišla skupina Slovencev in takoj je bilo dosti krvi zame. Dali so mi jo trije Slovenci, katerim se lepo zahvalim, ker so mi dali življenje. Potem so mi "vamp" prerežali, ga očistili in zopet nazaj zafikali. In tako stari Panian zdaj piše ta dopis.

Antonu Jankoviču, zastopniku Prosvete se lepe zahvalim, ker me je pohvalil za moj dopis o naši ameriški mladini. Je tako in nič drugače. In če mi bo žena dala kozarec vina, črnega ali belega, bom napisal še lepši dopis, kajti potem človek lažje piše. Našo mladino je treba lepo vzgajati takoj od zibel do 21. leta, zakaj potem je ne moreš več, ker ti pravi: "Jaz sem star 21 let in sem sam svoj boss...". Če ne boste pravilno vzgojili svojih otrok do 21. leta, potem je prepozno, kajti potem ti pravi, da je to Amerika. Ampak tudi v Ameriki je dosti lačnih in raztrganih. Naša mladina pohaja v šolo 12 ali 13 let, potem pa prime za vsako delo.

Poznam dobro tudi Matijeta Pogorelca, od katerega sem kupil uro pred 42 leti, toda je še zdaj ne dam za \$42. Prijatelj Jankovič, ti praviš, da sem dosti poskusil in da bi lahko napisal lep roman. Seveda bi ga, ampak bi moral pisati vso zimo. Boril sem se že s šerifi in deputiji, ko sem bil mlad, kajti Panian ni skebal in mu tudi ne gospodarijo Amerikanci, kajti jaz sem boljše kot so tu rojeni. V našem mestu sem bil leta in leta koncilman, kakor tudi policaj in committee man. Imam svoje hiše in Ameriko mi branijo moji sinove, pa tudi sam pomagam Ameriki na vseh straneh.

Jankovič me je tudi vprašal, če je še tisti hotel tukaj. Seveda je še, ampak postaje ni več, kajti osebni vlak več ne vozi po naših hribih, ker so ga nadomestili avtomobili in avtobusi. Samo še tovorni vlak vozi iz naše naselbine, in sicer odpelje vsak dan 75 vagonov premoga iz naše Sibirije. Kadar ne bo več vlaka ne železniškega tira, potem tudi ne bo več naše naselbine.

Paul Panian.

O delu vojni in doživljanju
Harmarville, Pa. — Ker se iz naše naselbine nihče ne oglasi, bom jaz nekaj napisal, da bo javnost vedela, da se živimo. Zdaj imamo premogarski počitnice za deset dni. Mogoče bomo še dalj doma, kajti kompanija ima veliko popravil v rovu. Do sedaj smo delali po štiri dni v tednu, ali zaslužek je bolj pičel, kajti ne dobimo dovolj vagončkov, ker je rov prenapolnjen s premogariji. Je pač tako, da hoče vsakdo živeti.

Mladi fantje odhajajo v armada dnevno. Od naše lokalne uni je jih že šlo 54, in sicer vsake narodnosti. Tudi članov naše jednote je že šlo precej. Želim vsem srečno vrnitev. Vojne bonde kupujemo vsi premogariji in pomagamo na vse kraje kolikor je nam mogoče, da čim prej uničimo to grozno Hitlerjevo in Mussolinijevo morilno mašino, kakor tudi Hirohitovo.

Kot izgleda, ta vojna še ne bo kmalu končana in bo treba še veliko žrtvovanja in pomoči. Bratje in sestre, ne pozabimo naših bratov in sester v stari domovini in prav tako ne bratov Rusov, ki se tako hrabro borijo proti našim sovražnikom. Bratje, vsak dar bo dobrodošel. Pomagajmo, kar je v naši moči.

tje, vsak dar bo dobrodošel. Pomagajmo, kar je v naši moči.

Sedaj pa nekaj spominov iz mladih let in mojega rojstnega kraja. Naša vas Soča je štela 156 števil. Hišice so bile raztresene in oddaljene druga od druge po hribih. Ker je bila zemlja večinoma vsa v hribih, je bilo tudi težko obdelovanje, vse kar z rokami. In vse, kar si pridelfal, si moral znositi na svojih plečih. Kmetije so bile revne. Od 156 kmetov jih je bilo mogoče le deset, da so se mogli na svoji zemlji za silo preživeti. Drugi kmetje so pa pozimi hodili v Nemčijo v rudnike delat, poleti so se pa vrnili domov in delali na svojih revnih kmetijah. Tako so se siromašno preživljali.

Stari kmetje so bili zelo pobojni in verjeli so samo to, kar jim je župnik povedal raz prižnice. Lista niso imeli nobenega, tudi ga niso mogli naročiti, ker so bili prerrevni. Preživljali so se z živinorejo, večinoma s kozami in ovčami. Kmetje so bili nekako združeni 20 do 30 skupaj. Imeli se nekako tako urejeno, da so vse ovce in koze imele mladiče v maju, da so bile vse naenkrat molzne. Potem so najeli pastirje in enega, ki je znal delati sir, nakar so odgnali vso živalo na planine in tam skupno delali sir. Prvi dan so pomolzi vsak svoje ovce in koze in mleko zvalili, potem so pa kar skupaj molzli in delali sir do jeseni. V jeseni so ves pridelek zvalili in zračunali, koliko sira je prišlo na vsakega na podlagi teže mleka, ki so ga zvaljali prvi dan. Potem so sir skupno prodali, in sicer največ v Italijo.

Stari kmetje so tudi verjeli v čarovništvo. Če mu je šlo kaj navzkriž, je že mislil, da mu je kdo "zacopal". Nekoč sem naletel na takega kmeta. Ko sem se vračal domov pozno ponoči s fantovskega vasovanja, sem šel mimo nekega hleva, iz katerega se je kadil dim skozi špranje. Misli sem, da je mogoče kdo kmetu hlev zažgal. Misli sem tudi, da bom mogoče še lahko pogasil in začnem odpirati vrata. Tedaj pa prileti kmet z gnojnimi villami in me hoče kar nabosti. Narhlji me, da sem jaz tisti, "ki mu je zacopal, da mu živina tako krepca."

Bila je neka oseba, ki je tistemu kmetu natvezila na uho za 20 goldinarjev, kako lahko zasadi "copernika". Dala mu je tole navodilo: V hlevu naj zakuri ogenj in greje koze železa. Kadar mu žival pogine, naj izreže srce in ga peče na tistem železu. Takrat bo prišla od hleva tista oseba, ki mu je "zacopala". V tem slučaju sem prišel ravno jaz in tako postal — "čarovnik". Jaz sem kmeta tolažil in mu dopovedoval, da to ni resnica in naj nikar ne verjame v take budalosti. Ali kmet se ni dal potolažiti, kar razburjal se je proti meni, nakar sem jo popihal domov.

Potem je šla tista novica od hiše do hiše. Ker se stvar le ni poglobila in je prišla na uho celo orožnikom, sem moral na sodnijski iskati pravico. Ko pridemo na sodnijsko na zaslišanje, vpraša sodnik tistega kmeta, kdo mu je dal taka navodila. Mož ni hotel izdati osebe, ali ker mu je sodnik zagrozil, da ga bo zaprl, če ne pove, tedaj je šele povedal ime tistega sleparja, kakor tudi to, da mu je plačal 20 goldinarjev. Kmet je moral plačati sodnijske stroške, tistega sleparja je pa sodnik dal zapreti 21 dni. Tako se je končalo to "čarovništvo".

Joseph Flata, 472.

Prešernov piknik v Willow Springsu

Chicago. Vabimo vse Slovence in Slovenke ter njihove družine pa prijatelje, da nas posestijo na pikniku, katerega priredi naš pevski zbor Prešeren v nedeljo, 12. julija, na Keglovem vrtu v Willow Springsu. Pripravljeni bo vsi najboljši meri za stare in mlade, pa tudi poskočno muziko bomo imeli. Tudi smo se že dogovorili z gospodarjem, da ne bo pustil komarjev na vrt, kamor bo prosta vstopina.

Torej pridite vsi na piknik in boste videli, kako bo lušno, kajti v nedeljo bodo dobili vsi komarji in muhe nagobčnike, da ne bodo mogli nikogar opikati. Za vašo udeležbo se vam pikniški odbor že vnaprej zahvaljuje.

Jakob Maritich, tajnik.

Barbičeva počitnica

Cleveland. Naš vlak iz Detroita v Chicago dne 18. junija se je nazival "Motor City Special" in nas je pripeljal na Centralno postajo pri jezeru Michiganu ob 7:20 zjutraj. Najprej je bilo potrebno, da si zasigram sobo za časa mojega bivanja v Chicago. Stopim k telefonu in pokličem Lawndale 4325. "Hello, kdo je?" vpraša ženski glas. "Frank." "Kateri Frank?" Ženska hoče biti previdna. "Barbičev." "Oh" in se je zasmejela. Bila je žena mojega drugega bratranca, Julia Horzen. "Ali greš na delo?" jo pobaram. "Da, doma bom do 15 minut čez osem." "Okey, bom skušal biti tam, da dobim ključ."

Stopim na Rooseveltovo postajo in pomolim sprevodniku sedem centov, ki jih vtakne v "changer". Pozneje sem dognal, da sem kondukterja ogoljufal za cent in me še sedaj skrbi, kako bom v nebesa prišel. On je moj unijski brat in še številke nimam, da bi mu povrnil cent. Iz postaje grem v nadulčno, ki vozi prav mimo Cullerton st., da bom o pravem času pri Juliji. In res me je še čakala. Poprosil sem za toplo vodo, da se očistim prahu, ki sem ga prinesel iz Detroita in da napravim prostor za izključno čikaškega.

Cullertonova cesta je dobila ime po nekdanjem aldermanu, staremu Cullertonu, ki sva bila nekoč tudi sobrata in sva spadala k Order of the Knights of Columbus (ne Knights of Columbus, ki je katoliška organizacija, prva pa je podobna Modern Woodmanu). Njegov sin Eddie je bil tajnik društva Dewey. V Chicago sem prihajal in odhajal. Pozneje, ob zaključku, bom vrge ves opis v en lonec, da ne bo dveh "riht".

Pred odhodom na srednji zapad sem prejel pismo od Leo Zevnika iz La Salla, ako je mogoče, naj se v nedeljo, 21. junija, zglašim tudi pri njih, ker bo shod za pomožno akcijo za staro domovino. Pisal mi je, da bo tam dosti Cerkljancev, Poljančev in drugih z ozemlja med Krko in Savo, ki bi me radi videli. In tako sem imel namen povabilo upoštevati. Že sem bil pripravljen, da vzamem vlak "Rocket" Rock Island železnice, ki odhaja iz Chicago ob petih popoldne, toda se vlije taka ploha z grmenjem, da mi ni bilo mogoče priti do nadulčne, ki bi me peljala na postajo. Kot dober kristjan nisem prav nič kiel, le "primojdušal" sem se, kar pa ni greh. Odgovil sem potovanje do nedelje zjutraj, 21. junija, in šel z vlakom ob 8:50, ki pripelje v La Salla še pred 11. uro. Šel sem skozi Joliet, kjer imajo "austrian church" z dvema zvonikoma.

Zopet smola. Pozabil sem naslov Johna Klanšek, distriktnega predsednika SNPJ do zadnje konvencije. Da se v La Salla nahaja Slovenski dom na prvi cesti, ki gre mimo postaje, sem vedel. Obrnem se tja, da najdem Dom, drugo bom pa že poizvedel. Hodim, gledam, a nič ne vidim razen nekaj podobnega zastavi na poslopju. Gotovo bo to Slovenski dom, si mislim. Ko pridem tja, vidim napis: "Labor Temple." Gledam, ali me oči ne varajo in ali ni to SND. Ni. Obrnem se nazaj z mislijo, da poščem Freda Malgaja, našega gl. nadzornika SNPJ. Njegov naslov je 25 Westlox, Peru. Vprašam, kje je to, ker sem mislil, da je v bližini La Salla. Vprašal sem tudi za Slovenski dom. "I don't know, takega doma ni v La Salli." — "Da, je," sem odgo-

voril. Izvedel sem vseeno, naj vzamem bus v Peru.

Pride bus in vprašam, če gre v Peru. Ne, gre v Oglesby. No, bo ravno tako dobro, sem si mislil, saj tam živi John Klanšek in vstopim. Bus zapelje k železniški postaji, kjer počaka na vlak "Rocket". Tudi jaz moram čakati v busu. Vlak pride in odide. Po stopnicah prideta Malgai in Klanšek, pa tudi Zevnik je bil tam. Njega nisem takoj spoznal, kajti je že dolgo, odkar sem ga zadnjič videl v Chicago na konvenciji. Čakali so dr. Borisa Furlana, ki ga ni bilo, marveč je prišel z avtom z Vincentom Cainkarjem, John je pa čakal name, ker ni računal na prejšnji vlak.

"Tamle je," je rekel Fredu in tudi jaz sem se že dvignil s sedeža in bil vesel, da ne bo treba nadaljnega spraševanja. Da sem šel v Oglesby, bi Johna Klanška itak tam ne dobil, ker zdaj stanuje z ženo Mary in hčerko na 717 Charters st., La Salle. Bil sem v njegovi oskrbi v vseh ozirih, kajti John je fin dečko, kar bi bili morali upoštevati zadnjega septembra. No, pa rajši delamo napake, za katere pozneje trpimo posledice. John me je takoj odpeljal na dom, kjer je Mary pripravila kosilo, popoldne je pa shod.

Shod je bil že v teku, ko sva prišla v dvorano. Prvi, ki me je pozdravil, je bil Matt Vogrich, ki mi je poznal še z waukeganške konvencije leta 1925. Ampak Matt nima več mustašic, da bolj mlad izgleda. No, človek se mora pomladiti. Pravijo, da je Matt tudi politik in ima službo okrajnega supervizorja. Če je še tako bojevit kot je bil v Waukeganu, ne vem. Vem pa še, kako je plesal na mojo ubrano godbo.

Poklicali so me na oder v družbo govornikov. Tam so bili reverend Stephen Kosovič, župnik slovenske cerkve in po narodnosti Slovak, ki je prišel komaj prošlega decembra v Ameriko, toda dobro obvlada angleščino in tudi slovenščino, pomešano s češkimi in slovaškimi besedami. Je liberalen duhovnik in je bil na Dunaju. Videl in slišal je Hitlerja, katerega pa ne ljubi. Bil je tudi Boris Furlan, ki je bil poslan namesto ministra Snolja, ki je bil zadržan v New Yorku radi prihoda jugoslovanskega kralja.

Dr. Furlan je videl drugo plat zvona, ker je bil pod fašistično Italijo, ki je pod Mussolinijem zaslužila primorske Slovence. In tako je Boris razlagal potežkoče naših primorskih rojakov v stari domovini. Apel je bil od vseh strani za pomoč rojakom v starem kraju, kadar se bo to lahko lahko dostavilo. V istem smislu je govoril tudi Vincent Cainkar, predsednik slovenske sekcije JPO.

Predgovornik je bil dr. H. M. Orr, lasalski župan, ki je nekam podoban našemu doktorju Waltzu, kateri je bil tudi nekoč mestni zastopnik v naši metropoli. Dr. Orr je precej grmeč govornik in pravijo, da je imel boji Public Service Co., ki zalaga mesta po Illinoisu z elektriko, in jo prisilil, da je v La Salli znižala cene.

Pozneje sem srečal pri rojaku enega njih aldermana, ki je tukaj rojen Slovenec in veruje, da je v časi alkohola politična moč. Če ga malo popiješ, namreč laže zadremlješ, in ko sem ga videl, je ta alderman dremal. Kaj se mu je sanjalo, je težko uganiti. Ker je župan Orr tudi predsednik mestne zbornice, v kateri se včasih prikladi za besedo tudi naš John Horvat, mu župan ukaže: "Sit down, John!" Kaj vse je dr. Orr razlagal našim Slovincem kot ameriškim državljanom, mi je bilo težko zapostiti. No, pa naj bo, kar hoče. On je podoben nekdanjim pionirskim politikom po zapadu. Ne stopa čisto preprosto in ne tako moderno kot nastopajo politiki pri nas v velikih mestih.

Pred nastopom dr. Furlana je Leo Zevnik pozval tudi podprezanega, naj spregovori in da ga navzoči spoznajo, kajti so že dosti čitali o njem. In dopisnik je spravi v dobro voljo, ker izlošni vojski niso bojevnik iz izgubijo bitke. Le veseli in koražni ljudje ali vojski so deležni velikih zmag.

Med govori je nastopal cerkveni zbor, ki je pel narodne pesmi in ameriško himno. (Se nadaljuje.)

Frank Barbič.

Prisr pred tovarno Vega Aircraft Co. Burbank, Cal., ki izdeluje bombnike za ameriško letalsko silo.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

NOVI DOKAZI ITALIJANSKEGA TERORJA

London, 26. junija (AP). — Reuter javlja po poročilih italijanskega radia, da so v italijanski trdnjavi Brevetta ustrelili deset članov oborožene uporniške skupine, ki so jih zajeli meseca aprila pri nekem spopadu na gori Nanos pri Gorici blizu jugoslovanske meje. Posebno sodišče v Rimu je "ugotovilo, da je skupina po svojem prepričanju strogo komunistična". Na smrt so obsodili še šest drugih, sedem pa na tridesetletno ječo.

London, 26. junija (radio JIC). — Danes popoldne je italijanski radio sporočil, da so italijanske oblasti zjutraj ob šestih usmrtili devet od eno in dvajsetih Slovencev, ki jih je sodilo posebno sodišče za zaščito države. Radio je sporočil sledeča imena (dobro jih radi motenji ni bilo mogoče razumeti):

Vinca, Čekada, Rist, Prešeren, Žebot, Frank, Kansl, Bevc in Dolgaj so bili ustreljeni.

Karel in Franc Maselj, Ferjancić, Sorta, Tremoli in Peter Zorc so bili obsojeni na smrt v odsotnosti.

Alojzij Maselj in Alojzij Vrečar sta bila obsojena na trideset let težke ječe, ker sta še mladoletna.

Vseh eno in dvajset upornikov so ujeli pri Gorici v oboroženem spopadu 18. aprila. Državni tožilec jih je vse opisal kot člane oborožene protidržavne družbe.

Poročevalec londonskega radia je nadaljeval: Italijanske oblasti so začele naše ljudi vedno bolj preganjati. Zato morajo biti Slovenci, ki so Italijanom najbolj v oči, biti posebno složni in sodelovati med seboj in z jugoslovanskimi oblastmi, javno ali tajno, da bi se čimprej osvobodili italijanskega jarma.

NOVE VESTI O DR. MAČKU

London, 26. junija (VPU). — Po vestih iz Zagreba vstaja še vedno strogo nadzirajo dr. Vladimira Mačka in v njegovi sobi ostaja vso noč po en oborožen vstajski stražar. Nemški agenti so se neprestano pripravljali, da bi se s svojimi ponudbami prenehali. Čeprav je stanje dr. Mačkovega zdravja še vedno zelo resno in je njegova teža padla od 80 na 52 kg, je dr. Maček ohranil svoje dobro razpoloženje. Nedavno je dejal svojim vstajskim čuvajem: "Ljudje, zakaj le me nadzirate, ne bojte se zame, rajši se bojte same sebe."

GORENJSKO PRIDE POD ITALIJO?

London, 26. junija (Brzjavno — VPU). — Iz Berna poročajo, da Bern je prejel iz Ljubljane poročilo, da je bil med Hitlerjem in Mussolinijem dosežen sporazum, po katerem naj bi Gorenjsko dobila Italija. V zameno naj bi Italija poslala večje število vojakov na vzhodno bojišče.

BOLGARI POBIJAJO PREBIVALSTVO V SRBIJI

London, 26. junija (Brzjavno — VPU). — Iz Berna poročajo, da so Bolgari v južni Srbiji v okolici Skoplja postrelili veliko število srbskega prebivalstva in množice ljudstva izgnali. Sto hektarjev zemlje je ostalo brez zakonitih lastnikov. Ozemlje so bolgarske oblasti razdelile

le med kmete, ki so jih pripeljali iz Bolgarije.

TEROR V LJUBLJANI

London, 26. junija (Brzjavno — VPU). — Iz Zeneve poročajo, da Italijani v Ljubljani vsak dan ustrelje štiri talceve. Samo drugega junija je bilo ustreljenih 17 talcev.

Za podpredsednika ljubljanske občine je bil imenovan neki Italijan, ki naj bi nadziral predsednika občine generala Rupnika.

NOVI PODATKI O ZVERSTVIH NAD SRBI

London, 26. junija (Brzjavno — VPU). — Iz poročil, ki so iz raznih virov prispela v London o novih zverstvih Madžarov nad srbskim narodom v Bački, povzemamo sledeče:

"Pod izgovorom, da so četniki našli v Novem Sadu zatočišče, so Madžari prepovedali Srbom izhod iz njihovih hiš in v njih napravili najstrožjo preiskavo. Nato so Srbe po vrsti pobijali pod pretvezo, da je bil ubit neki madžarski častnik. Tako so v Novem Sadu ubili več tisoč Srbov. Isto število Srbov je bilo ubitih tudi v Sajkašu, v bližini Novega Sada.

Domača fronta

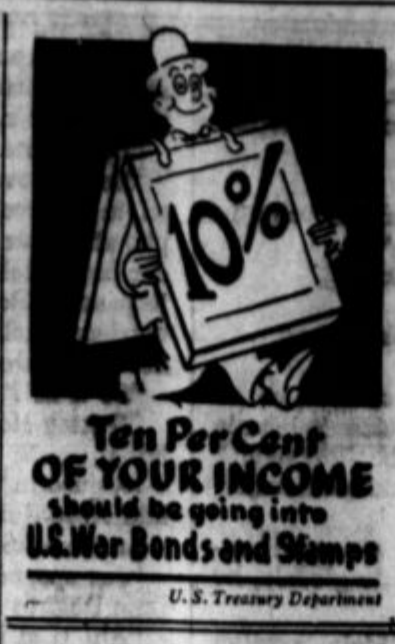
WAR PRODUCTION BOARD

Washington, D. C. Pred dvema mesecema smo, kakor se že temu pravi, postavili "strop" nad cenami skoraj vsega, kar jemamo, rabimo in oblačimo. Kar smo storili, je bilo kratka to, da smo rekli, da od sedaj naprej nihče ne sme zahtevati več za kako blago kot je zahteval za isto blago v določeni dobi, ki je po navadi bila minula marca. Seveda ni to bilo ravno tako enostavno, posledica pa je bila, da se je ustavilo nadaljnje podražanje cen.

Do sedaj smo precej dobro uspeli. Stvari ne stanejo več in več vsak dan in tudi dobimo boljše vrednost za naš dolar, ki se troši za orožje in ladje. V nekaterih predelih Združenih držav so se življenjski stroški celo znižali.

Ne ustavimo se pa tam, kjer smo; končna zmaga v borbi proti draginji zahteva, da ne sprejmemo nikake mere, ki bo pomagala. In tako, začeni od 1. julija postavimo strop nad onim, kar nazivamo "postrežba za konsumenta" (Consumers services). To je vsaka izmed onih postrežb, malih in velikih, za katero plačujemo takorekoč vsak dan — ko si dajemo čistiti čevlje; čistilec nam daje tako postrežbo. Posebna pravila se napravijo, da se regulirajo te "postrežbe za konsumente", kajti vse to je precej kompliciran problem, ta problem pa je velikanske važnosti za vsako družino v deželi, ki troši več kot \$5,000,000,000 na leto za postrežbe v skoraj 1,000,000 delavnicah, štacunah in drugje.

Po 1. juliju vam ne smejo zaračunati za očistitev čevljev ali za zlikanje obleke oizroma za razvijanje filmov več kot so vam računali meseca marca. Ako ste sami v taki obrti, ne smete, recimo, za popravo ure ali za perilo ali pa za shrambo kožuha računati več kot ste računali minulega marca. To so le nekateri primeri teh postrežb, na katere

se nova odredba nanaša in takih postrežb je na stotine.

Kakor smo se združili, da kontroliramo cene živeža in oblačil, tako se moramo združiti, da kontroliramo cene teh postrežb. "Ta bitka na domači fronti" je rekel administrator cen Leon A. Henderson, "more in mora dovesti do zmage, ako vsi sodelujemo nesebično — vlada, prodajalec in kupovalec." In bo zmaga.

Mobilizirali bomo vse ljudske sile na vsej črti — tako da bo vsak moški in vsaka ženska na takem delu, ki doprinese največ do zmage in da rešujemo te probleme čim se prikažejo. Eden teh problemov je začasna brezposelnost mnogih delavcev, ker zapiramo delavnice nepotrebne civilne produkcije, zlasti v vele-mestih kot je New York. Načelnik komisije za delovne sile Paul McNutt, newyorški governor Herbert Lehman in župan mesta New Yorka Fiorello La Guardia so se zadnjega tedna sestali in priznali, da je v New Yorku mnogo delavstva in strojev na razpolago in ukrenili so, da se nekaj stori v tem pogledu.

Kakor se je dvotedenska kampanja za nabiranje starega kavčuka približala zadnjega tedna h koncu, je War Production Board pozval 12,000 lokalnih reševalnih odborov, naj še bolj delajo. "Pokopališča" avtomobilov so oddala več kot 383,253 ton starih kovin meseca maja, kar je 10 odstotkov več kot meseca aprila in 100 odstotkov več kot povprečno v vsakem mesecu l. 1941. Nabiranje aluminija v pogonu minulega poletja je prineslo 6,398,051 funtov te kovine, le 42 in pol odstotka pričakovane količine. Lastniki in vozniki 5,000,000 tovornih avtomobilov v Ameriki so bili vključeni v kampanji širom dežele, katere svrha je "držite tovrne avte v obratu s tem, da skrbite boljše za obode in opremo". Gospodar vaše hiše NIMA nikake prepovedi, da ne bi smel preslikati in preokrasiti vašega stanovanja, ako taka poprava tvori "normalno vzdrževanje in popravljanje".

Komunist mora odsedeti kazni

New York, 8. jul. — Robert W. Wiener, finančni tajnik komunistične stranke, bo moral iti v zaporniški prihodnji tork. Federalni sodnik John C. Knox je zavrnil apel za novo obravnavo. Wiener je bil obsojen na dve leti zapora na obtožbo, da je potoval s ponarejenim potnim listom v tujini.

Registracija tujcev v Argentini

Buenos Aires, Argentina, 8. jul. — Vlada je odredila registracijo vseh tujcev, ki bivajo v obrežnih conah. Pojasnilo je, da je to storila v interesu narodne obrambe.

Govor bana dr. Ivana Subašića v Hamiltonu

Hamilton, Kanada. (JIC). — Na veliki svečanosti, ki so jo priredili kanadski Hrvati 14. junija v Hamiltonu v Kanadi, je imel hrvatski ban sledeči govor:

"Ta naša manifestacija prihaja v času, ko je velika svetovna vojna na vrhu besnenja in žrtvovanja vseh sil, ki so človeštvu na razpolago za to silno borbo. Ko živimo v teh tako velikih in tako vznemirljivih dnevih, se duh dobrega — duh pravice in svobode — zaveda svojih velikih žrtev in vendar je miren in hladnokrven v pričakovanju gotove zmage. To je duh svobodnih narodov, med katere spada tudi ta velika in lepa dežela Kanada, ki ji danes izkazujemo s tem malim prispevkom našo veliko udanost in spoštovanje do njenih velikih naporov za zmago človeštva.

Če se spomnimo zgodovine in prejšnjih vojn, bomo povsod našli, kako je zmagovalce pri narekovanju mirovnih pogojev mislil, kako bi premaganega uničil.

Noben mir v človeški zgodovini ni podoben taki sliki strahot, kakršne Hitler objublja, če bo zmagal. Vizije Hitlerjevega miru najboljše kažejo strahote v današnji Evropi. Variava v Poljski, Kragujevac v Jugoslaviji, Lidice v Češkoslovaški in mnogištevilni koncentracijski tabori v Evropi. Ne poznamo zgledov v zgodovini. Pobijanje množic, ropanje, teror in mučenje, sestradanje in uničevanje celih narodov in dežel, oskranjevanje žen in deklet, ravnanje s teci — to je Hitlerjev novi red, kakršen je v resnici in kakršnega on ponuja človeštvu.

Kako pa misli duh svobode in demokracije?

Pred nekaj dnevi smo ga spoznali v britansko-sovjetskem sporazumu. Njegovo veličino ponazorjuje besede tistega starega državnika in politika, ki je čestital Edenu in dejal: "Posrečilo se vam je uresničiti moj življenjski sen". Te besede starega državnika in starega opozicionarja Lloyda Georgea dokazujejo složnost narodov britanskega imperija pri razumevanju veličine tega dela. Vsebinska tega dogovora nam pove vse: "borba proti agresivnosti ... garancije vztrajnosti v borbi za ta cilj ... onemogočenje agresivnosti po vojni ... vojna in vsaka druga pomoč tisti stranki, ki bi ji po vojni grozil sovražen napad ..."

Ta dogovor je pomembno in močno zavaroval človeka, družbo, narod in države proti agresiji — delo velikih držav in državnikov pa vsebuje tudi veliko skrb za ureditev odnosov med vsemi narodi Evrope, veliko skrb za uresničevanje trajnega mira, ki bo utemeljen na svobodi, socialni pravičnosti, gospodarskem blagostanju vseh narodov, ki so pripravljeno odreči se agresiji in iskreno sprejeti velika načela bodočega in svobodnega, naprednega človeštva, ki ga sedaj vodita ti dve veliki državi.

Istočasno prihaja tudi dogovor med veliko Ameriko in Sovjetsko unijo. Ta dogovor je odmev velikega medsebojnega zaupanja obeh strank. Smatram, da je to veličastna manifestacija najlepše človeških čustev, izražena v oneomejenem proženju pomoči in vseh mogočih sredstev za doseg skupne zmage, zanikajoč vsako korist, ki ne bi bila istočasno in v istem obsegu tudi korist vsega človeštva.

Če temu močnemu orodju mednarodne politike dodamo poglajbeno filozofijo podpredsednika Wallaca o svetu svobode in svetu suženjstva kot edino močno alternativo za izid te silne borbe, dobimo še bolj popolno sliko bodočega sveta na temeljih pravice, svobode in človečnosti. Velike so Wallaceve besede "Nikdar več imperializma ... nikdar več sveta suženjstva ... bodoči svet mora biti svet svobodnih narodov, katerih svoboda ne bo odvisna ne od številne moči, ne od razredne ali plemenske pripadnosti ...". Načela demokracije, človečnosti, pravičnosti in svobode izpolnjujejo v tem velikem možu vso njegovo vero in ves njegov nauk.

V tem času se spominjam Kanade, ne zato, da se zahvalim za gostoljubnost, ki sem je deležen, temveč zaradi njenega ogromnega napora, ki je razviden povsod. Njeno prizadevanje pri delu in pri produkciji je enako žrtvam, ki jih dajejo najboljši sinovi te države. Ta sijajni uspeh je mogoče doseči samo v zemlji, ki daje vse, kar more dati, ki prideluje vse, kar more pridelati in ki čvrsto koraka k zmagi zato, ker organizacija njenega naroda in vlade dela v polni slogi in z vsemi silami za doseg tega cilja.

V malem narodu, katerega pripadniki smo jaz in vi, ki je ves organiziran v eni stranki, katere ime je zapisano na tej rešilni ambulanci, v "hrvatski seljaški stranki" so se razširjali principi človečnosti, pravice in svobode pred 40 leti. Kakor Wallace in z njim vsa velika Amerika uči vero svobodnega človeka in svobodnih narodov, tako je duša našega siromašnega in skromnega kmeta došla v zgoraj navedenih besedah svojo demokracijo in za tako demokracijo je bila, je in bo pripravljena se žrtvovati. Take duše nikoli ne more zlomiti, tudi nasilje Hitlerjevih zločinov ne, ali strašno delo njegovih kvizlingov. Kadar pa govorim o duši našega kmeta in kadar vsebinsko prinašam težnje in njegove vere pri našim z besedami velikega kmeta Wallacea, želim pokazati silko kmečke duše vseh južnih Slovanov, pa naj bodo Hrvati, Srbi, Slovenci ali Bolgari. Mi kažemo našo vero v zmago v veličastni borbi, ki jo vodi naš kmečki narod v vsej Jugoslaviji. Mi se v teh težkih dneh lahko veselimo vstajanja pravice in svobode in zato danes izpovedujemo našo vero v rojstvo velike Jugoslavije od Jadranskega do Črnega morja, v kateri bo vas slovanskega juga na načelih kmečke demokracije zgradila in zagotovila svojo individualno narodno svobodo in neodvisnost močne državne skupnosti Jugoslavije.

Zato gre vsa naša manifestacija proti temu cilju in zato naj bo današnja proslava hrvatske seljaške stranke o obletnici rojstva njenega ustanovitelja Stefana Radića, manifestacija jugoslovanskega kmečkega sloja, njegove sloge in njegove državotvornosti.

Angleški tisk se upira cenzuri

Uredniki in izdajatelji protestirajo

London, 8. jul. — Poročila, da vlada namerava poostri cenzuro in da je najela večake za študijo načrtov glede prisilne združitve mnogih časopisov, razburja urednike in izdajatelje. Ti vidijo v tem poskusu Churchillove vlade korak za utihnitev kritikov.

Premier Churchill je že instruiral upravitelje vladnih departamentov, naj oni in drugi cilvilni uslužbenci ne dajo več informacij tisku o važnih zadevah in načrtih. Vsa poročila morajo biti skrbno pregledana pred objavo.

Časnikarska agencija World's Press Service očita vladi, da izvaja močan pritisk na časopise, da objavljajo le poročila, ki jih odobri uradni krogi. "Vlada je proti demokraciji politiki in svobodi tiska, ki je važnega pomena," pravi agencija. "Ako ne bodo uredniki in izdajatelji listov enotni in odločni v obrambi, tedaj ne bodo izpolnili dolžnosti napram ljudstvu. Ako bi cenzura služila le vojnim namenom, naporom za zmago, tedaj bi se lahko prenašala, ampak to ni njen namen. Cenzura se večkrat izvaja tako, da štiti nesposobne politike pred kritiko."

SLOVENSKA NARODNA PODPORNKA JEDNOTA

Izda svojo publikacijo in še posebej list Prosveta na karisti, ter po potrebi agitacije svojih društev in članstva in se propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsa organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorni dopisi in napisi drugih podpornih organizacij in njihov društev naj se ne pojavljajo listu Prosveta.

Poljedelski tajnik Claude R. Wickard na svoji fermi.

Govor bana Hrvat-ske v Pittsburghu

Pittsburgh, Penna. (JIC). — V nedeljo, 28. junija, je bilo v Pittsburghu veliko zborovanje članov 47 organizacij Hrvatske Bratske Zajednice iz Pittsburgha in okolice. Zborovanja se je udeležilo nad 10,000 ljudi. Med častnimi gosti so bili senator Claude Pepper in hrvatski ban dr. Ivan Subašić.

Ban je v svojem govoru omenil pomembnost dneva, ki je tako jasno pokazal složnost hrvatskega izseljenstva in dejal, da je današnji dan tudi Vidov dan, dan, ko se spominjamo padlih narodnih borcev in velike kosovske tradicije. Vidov dan simbolizira smrt v borbi za svobodo in moč, ki prihaja iz poraza. Nato je ban imel v angleščini govor, ki ga navajamo v prevodu:

"G. predsednik, g. senator, častni gosti in vi, bratje in sestre po krvi:

Na vaše ljubezno povabilo, za katero se vam lepo zahvaljujem, prihajam drugič v to mesto, da vam govorim:

Ko sem prišel 15. novembra na povabilo največje organizacije ameriških Hrvatov, sem si štel v dolžnost razložiti vam iskreno in resnično politično stanje hrvatskega naroda in naše skupne domovine Jugoslavije. Govoril sem vam kot dolgoletni politični delavec mojega hrvatskega naroda, ki mi je pri mnogih volitvah izkazal svoje zaupanje, s čigar zaupanjem in voljo sem prišel do položaja hrvatskega bana. Tako sem v najbolj usodnih časih prevzel težko odgovornost za usodo hrvatskega naroda in za usodo naše skupne domovine Jugoslavije. Narod se je s svojo odločno voljo, zvest svoji tradiciji, postavil v tej težki vojni na tisto stran, kjer je tudi velika in demokratska Amerika. Naša država je zaveznica Amerike. Jugoslavija in jugoslovanski narodi, Srbi, Hrvati in Slovenci, se še danes bore proti skupnemu sovražniku, tako, kakor se pač morajo boriti odrezani od svojih zaveznikov. To je borba, ki jo vodi jugoslovanska vojska pod generalom Dražom Mihajlovičem, ki se je udeležujejo tudi sinovi vsega in mojega hrvatskega naroda. To je borba, v kateri se med neizmernim trpljenjem in silnim odporu, v katerem s svojim vzgledom vodi voditelj hrvatskega naroda dr. Vladko Maček, bori ves srbski, hrvatski in slovenski kmetaki narod.

Ne bom vam več govoril posebej o položaju hrvatskega naroda in o smernicah njegove politike v Jugoslaviji. O vsem tem sem že govoril pri prvem sestanku z vami v tem mestu. Hotel sem samo opredeliti naš položaj in položaj naše domovine med velikimi zavezniki. Neomajno je moje prepričanje, da bo, kakor nas je Vsemogočni postavil v yste, ki jih vodi ta velika in človečanska Amerika s svojimi velikimi in nepremagljivimi zavezniki Rusijo in Veliko Britanijo in kot je našo domovino in naš srbski, hrvatski in slovenski narod poslal na največje Golgoti, prišel dan, ko ne bo daleč zmaga Amerike in njenih zaveznikov in ko bo prišlo vstajenje in zgraditev lepše in boljše Jugoslavije.

slavije, zgrajene na načelih demokracije a svobodno voljo srbskega, hrvatskega in slovenskega naroda, in s tem trajen mir in uresničenje naših teženj, za katere smo se borili stoletja in ki smo jih stoletja pričakovali.

Jamstvo za to nam daje atlantska deklaracija in vse pogodbe do danes med našimi velikimi zavezniki, Ameriko, Anglijo in Rusijo. Jamstvo za to nam v današnjih dneh daje obisk našega jugoslovanskega kralja v Ameriki in priprani sprejem pri predsedniku Rooseveltu, ameriški vladi in ameriškem narodu. Jamstvo za to nam daje besede mladega jugoslovanskega kralja, ko je dejal: "Ko bo Jugoslavija končno osvobodena, bo kraljeva dolžnost zagotoviti svojim državljanom take dobrine in demokratske pravice, kot jih uživajo narodi Združenih ameriških držav."

Ko vse to vidimo in ko imate vse to pred očmi, se lahko v vaših mislih in vaši skrbi za narod, s katerim ste a krvjo povezani in med katerim so še danes ne-le vaši očetje, temveč tudi sinovi in krvni sorodniki, pomirite. Ves hrvatski narod želi, da bi v svojih skrbih in vaših čustvih ostali mirni zato, da bi mogli vse svoje sile posvetiti vaši novi in sedanjí domovini Ameriki. V kolikor prihajajo med vas in žele vašo čustva nahujakati proti ostalim slovanskim bratom in zlasti proti vašim jugoslovanskim bratom Srbom, jih vi s prezirno odbijte. V kolikor k vam prihajajo boleče vesti o trpljenju, preganjanju in klanju, se zavedajte, da to počne sovražnik Amerike in vseh naših zaveznikov in vsega človeštva. Pri vsakem koraku in povsod gojite ljubezen in zaupanje med seboj in zlasti do srbskega in slovenskega naroda, s katerih usodo smo tako povezani, da drug brez drugega ne moremo živeti. Storiteto, kajti to je povelje prave duše naroda, iz katerega izhajate. Storiteto to zlasti, ker je to zahteva vašega velikega predsednika Roosevelta in vaše velike domovine Amerike, ki zahteva od vsakega svojega podanika na bojnem polju prav tako kot v tvojnicah in rudnikih ali farmah medsebojno ljubezen in zaupanje in ljubezen do domovine, da bi mogla čim prej in čim bolj popolno izvršiti svoje veliko delo; njeno zmago in zmago zaveznikov v tej vojni in ustvarjanje mira v svobodi in pravici. Vsi vaši napori in vse vaše delo, vse vaše žrtve, ki ste jih pripravljali, ni datí svoji domovini Ameriki, so najboljši prispevek Jugoslaviji in srečnejši bodočnosti hrvatskega naroda v njej.

Pozdravljam vas kot krvne brate Hrvate, ameriške državljane in od tu prav tako prisrčno pozdravljam ostale naše jugoslovanske brate Srbe in Slovence, a z vami pozdravljam veliki demokratski in junaki ameriški narod z velikim predsednikom Rooseveltom."

Skupina ameriških vojaških letalcev nekje na vzhodnem obrežju.

HENRIK MANN

SRCE

NOVELE

Preložil IVAN ALBREHT

LJUBAVNA SKUŠNJA

(Nadaljevanje.)

"Kaj je to? Te srjace ni mogoče zganiti in negibljiva je ta roka, priručna na grud? S poljubom ne morem poljubiti jamice v lice. Vse to je res, drveno in okorno izrezan in strašno pobarvan: malik! Toda čudno me vabi — Kaj se godi z menoj? Ali sanjam?"

Tedaj je našla pismo.

"Tu imaš sedaj podoba, kakršne ti je treba. Hotela si me videti v trpljenju: tu glej mojo lazi-smrt. Samo laž; kajti resnice nisi vredna."

Pritisnila je pismo na vek in ni hotela jokati. Brez tolažbe se je hotela predati svoji boli.

"Tu je bila ljubezen! Zdaj, ko me zaničuje, vem, kako zelo me je ljubil nekdo!"

Borila se je z obupom.

"On je živ — kaj bi vse drugo! Živ je in jaz mu lahko padem pred noge in ga prosim odpuščanja. Gotovo mi odpusti! ... Res — ali pa bo razumel? Ali mu bom mogla razjasniti svoje misli? Morda ne bo niti hotel tega. Mogoče je bil vesel, da me je smel slednjič pahiti iz svojega srca. Povzročala sem vse preveč nemira v njem ... Ne, ne verjamem, da me je ljubil. 'Ne verjamem,' je rekla proti lesene-mu kipu — 'da si ranjen' od njegove ljubavi in da prinašaš dihalne težave s seboj. Mrzel si in sama sem s teboj."

Ozrla se je okrog sebe in po globoko zasenčenih stenah. Na oni prazni tam je visel Kristus, ki ga je bilo komaj še mogoče spoznati. "Kot otrok sem klečala pred njim in izpolnil mi je slehrno hrepenenje."

Potipala je klečalnik in je upognila koleno. "Ne gre več — preživim sem ljubila nekoga drugega."

Prizdevala je sapa in se je splazila nazaj. Divje ji je tolklo srce, ko je segla z roko pod leseni tilnik, je vzdignila kip iz zaboja in ga je zanesla, težko sopeča, na posteljo. Postala je še in se je bala — toda roke so omahnile pod bremenom — in kip je padel na posteljo. Manola je strmela vanj in polagoma se je priborilo olajšanje na njen izmučeni obraz. Sklonila se je nad leseni kip.

"Ti mi ostanes zvest, boš poznal le mene in me boš zmeraj razumel. To pač moraš — saj ti dam vendar svojo dušo. Od mene edine boš živel in z menoj umrl. Zato te smem ljubiti in zaupati tvoji ljubavi — kakor so se zaupale druge ženske, ki jim je bil svet preširen in preneznost, oni drugi podobni tamkaj na steni. Temnilo se je. Nažgala je luč, je zaprla vrata

in je prisluškovala: samota prasketala se je oglašala od vseh strani z zasenčenimi glasovi v to meniško golo sobo brez oken. Manola je pogledala tudi sebi čez glavo odejo, ki je pokrivala kip — in se je približala z ustni njegovim grudim in na njih zarisani rani.

NEDOLŽNA

I.

V toaletni sobi. Stara ženska slači mlado.

"Kaj ti pa je? Tvoja roka krvavi?"

"Igle je bila zadrti v tvojem pajčolanu."

"Pa vendar! Dovolj sem se nagledala krvi."

"Ubogo dete, uboga mala Gabi. Zahtevati smeš, da te ta osreči."

"Zasluzila bi si bila."

"Ali še veš, kako sem bila žalostna, ko sem te lišpala — onemu, tvojemu prvemu možu?"

"Bila si polna zaupanja, dete nedolžno. Meni pa se zdi sedaj, kakor da bi bila slutila."

"Molči, molči vendar!"

"Hočem reči: Ta te osreči. In — ali bi ga bila sploh dobila, če ne bi bil oni končal — na tak način?"

Ženska slači gospej krilo in jo objame krog kolen.

"Gabi, srček mali, ko sem ti kazala iz najine stare otroške sobe skozi stekla v oknih ljudi, tedaj še nisva vedeli obe skupaj, kako hudobni utegnejo biti napram tebi. In vendar te je oni tako zelim učil; da je poginil, je bila tvoja pravica."

"Govoriš, kakor da bi bila jaz hotela tako."

Pahne jo proč. Starka se pokriza:

"Bog varuj! Bila bi tako zlobna kakor vsi, ki so te leto dni preganjali in natočevali, vse dolgo leto dni. On pa, doktor, o! Spoznala sem ga v hudem času in ko pride zdaj — kako bo mezel, da ga pokličem! — se mu moraš zahvaliti, čuješ? zahvaliti sladko in blago kakor sva se zahvaljevali skupaj ljubemu Bogu, ko si bila še mala. Gospod je namreč liki angel — vedno je verjel v tvojo nedolžnost."

"Je li treba biti angel zato? Vidiš, kako blebečeš? Prinesi mi raje kako vsednjo obleko. Ne, temnejšo: ono srebrnoso."

"Ali ga nočeš čakati tam notri?" — in stare ženska pokaže na spuščeno zaveso.

"Mislim, da se morava preje pomeniti."

Starka jo boža.

"Po moji pameti bi se nocoj laglje menila na blazinah. Saj ga vendar ljubiš?"

"Zelo bi ga rada ljubila."

"Kolikokrat je prihajal iz tvoje celice k meni — stala sem namreč na cesti — o! tako vznurjenega, tako močnega še nisem videla člo-

veka nihdar. Oči je imel take, da bi se bila utegnula zaljubiti celo jaz, starka. 'Vaša gospa je nedolžna,' je rekel. 'Jaz vem in ukrenem tako, da izvedo vsi.'"

"Kaj je počel nadalje?"

"Vzel me je seboj v voz, je uprl oči vame in je zahteval, naj bi se domisljala."

"Mlada gospa se naglo okrene k njej."

"In ti?"

"Razume se, da nisem povedala vsega."

"To sem opazila."

"Ali človek more to? Čuvala se bom, da ne povem, kako si kot malo dekletce privezala mački vrv za vrat in si jo obesila skozi okno."

"Da: človek bi utegnil iz tega sklepati svoje."

"Tudi on. Mogoče celo ti."

"Bog ne daj! Mačka ni človek. Otroci ni ženska. Moža ugonobiti! Ti, ki sem te gledala, ko si prišla na svet."

"Kaj se pravi to. Mogoče si videla morilko priti na svet."

Starka se opre v roko. Daje si opravlja in govori dalje, ne da bi pogledala gospo.

"Dejal je: kakor hitro je milostljiva stopila v salon, se je vse priklanjalo pred njo: zato sedaj maščevanje. Kadar jo obličem v zaporu, me je strah — kakor da sem jo sam pritiral vanj. Popraviti moram, kar sem zagrešil na njej, vrtniti ji moram zaupanje do ljudi."

"Naj! Dejal je dalje: Treba mi je dela, treba boja. Nekega dne vstane blesteča pred svetom. Potem sem poplačan, potem sem velik. Ona potrebuje rešitelja."

"Odkod veš —?"

"Ali nisem potrebovala rešitelja? Kje bi pa bila zdaj brez njega? Moja glava bi ležala v jami."

"Vsi mu dolgujemo svojo svobodo. Vidiš, ko je prišel mimo kuhinje, mu je celo Anton poljubljil roko."

"In misliš, da bi mu jih morala poljubljati tudi jaz ... Mogoče bom; mogoče se dogode čisto drugačni čudeži; da bi le vedela, je li on kdaj dvomil o moji nedolžnosti. Ali ti ni uka-

zal, da tega in onega ne smeš izpovedati pred sodnikom? ... No?"

"To že. Pa ne smeš biti huda nanj!"

"Huda? Če bi ti slutila!"

Hodi semtertja.

"Torej je dvomil in morda dvomi še."

"Kdo še dvomi danes?"

"Nihče. Mogoče pa on, ki je izpreobrnil vse."

"Kako se pa! Prehudo so ti nategnili stre-mena — tvoja glava bo imela še dokaj časa po-sla s tem; —" in starka jo privije nase.

"Kajti, vidiš, Monika, — in gospe pokaže na tla — 'sled v krvi mojega — v krvi mrličevi bi utegnili biti od ženske obleke. V svojem govoru je dokazal, da ni od ženske obleke, in porotniki so mu verjeli. Kaj pa on sam?"

"Slučaj, dete! Ko sem izvedela tisto gle-de obleke, sem šla k njemu. Dotlej ga še ni bilo k tebi. Bil je blede, je hodil po sobi semtertja in je rekel: Stročje! Skril je glavo v dlani in je dejal: Nočem. Ne sme biti res."

"Ali se je to reklo, da bi bil on zame —?"

Počasi — in se naklone naprej.

"— četudi bi bila jaz storila naprej."

"Ne. 'Kako naj bi,' in starka se odmakne. Ker se gospa obrne vstran: 'To se pravi ... Saj ti vendar nisi storila tega.'"

"Seveda ne."

"Da bi človek vedel, kdo je storil! Dovolj — on te je osvobodil. Kakšen govor! Ljudje so plakali in jaz sama sem morala jokati. In vendar bi bila lahko vedela, da nisi bila taka kakor je pravil. Res je namreč, da si tudi ti mučila umrlega, malika. Vseeno: njemu privoščim, — ker te ni osrečil."

"Se ti zdi?"

"Doktor Holland je bil končno bolj izmučen kot ti sama. Poznalo se je, da je vse zastavil v to, dušo in telo. Dobro pomni, dete: to je nekdo, ki te ljubi."

Medtem ko gladi njeno laketo:

"Jaz spoznam nje, ki te ljubi. Druge kaznuje Bog, to smo videli."

"Ah! ti si še vedno ista —" in mlada gospa jo poljubi. "Skrivaj mi igračo, ki sem jo ukradla bratcem in sestricam. Nič, rada te imam, moja stara Monika."

"Bila si zakrknjen otrok in dolgo je bilo treba, predno si prišla do ljubezni. Ali nisi vzela prvega moža valed tega, ker je bilo vse sorodstvo zoper to?"

"Vzela sem ga zategadel, ker je bil samcat slaven mož."

"In tega?"

"Ker me ljubi, kakršna sem. Ker ne vprašuje. Ker ve o meni vse in — ničesar."

Sede in nameri pogled proti durim.

"Čisto kakor tujca ga pričakujem in liki sama sebe. Toliko stvari imam za seboj, ki jih nihče ne razume. Bilo je kričavo in zmedeno; utrudilo me je to."

Glavo naslone v znak in zapre oči.

Lahno:

"Poljub v temi."

V tem se zastraši; trkanje.

II.

Stara ženska odpre; šepče: "Milostljiva pričakuje gospoda doktorja."

Ko se izmuzne ven, ujame njegovo roko in jo poljubi.

On se počasi bliža svoji ženi.

"Gabrijela!"

Ona za spoznanje dvigne glavo, oči še vedno zaprte. On se sklone nad njo, ustni se srečata in ona omahne vznak.

"Poglej me, Gabrijela!"

"Zaprj raje še ti oči! Dokler ne vidiš, sva na varnem. Mlad si in me ljubiš. Poguma in življenja imaš tudi zame, ki sem že izgubila pogum in skoro tudi življenje."

"Vem, kako je predrzno, ko hočem, da bi ti vse prebolela, kar si pretrpela. Toda to hočem."

"Ljubiti me moraš bolj nego se ljubiš vsi drugi ljudje med seboj. Ljubezen imava, da pozabiva življenje. Jaz vem več in moram pozabiti več."

"Ljubim te brezpogojno in za vedno."

Žena odpre oči in se vzravna ob njegovih ramnih.

"Praviš? Če je to res, si me osvobodil drugič."

(Dalje prihodnjik.)

Kako Belorusi plačujejo jugoslovansko gostoljubnost

London, 23. junija (radio JIC). — Londonki radio je imel v sr. bohrvaščini sledečo oddajo: "Prišlo so vesti iz Belgrada, da so nemške oblasti povabile ruske begunce v Jugoslaviji, naj se prijavijo za tečaj za policijo in napadalne oddelke, torej tiste enote, ki so med Jugoslovani izvešile pokolje talcev, žen in otrok. O tem bo srbski narod izrekel svojo besedo, ko bodo vsi zatirali prišli pred sodbo pravice. Zato se, da ruskim beguncem v Jugoslaviji ni bilo dovolj, da so v letu vršili izdajalsko službo proti državi, ki jih je sprejela in hranila. Oni nič ne skrivajo, da so bili Hitlerjeva peta kolona in da so prodali tiste, ki so jim dajali kruha. To je bil zločin. A ko ni videli kaj Nemci počno v Jugoslaviji, so prešli v vrste Hitlerjeve policije in napadalnih oddelkov, da nadaljujejo nemške zločine, namesto da bi se spokorili. S tem postajajo zločinci ne samo proti srbskemu narodu, temveč tudi proti svojememu, kajti vojaki in policaji, ki jih bodo oni zamenjali, bodo odšli na rusko fronto v boj proti hrabremu ruskemu narodu."

Pod Paveličevim okriljem ruski begunci pripravljajo novo izdajstvo proti Jugoslaviji. Zopominjo pa naj si, da so zaigrali svojo čast in svojo moralno in da je že do sedaj bilo malo držav, ki so jih trpele. Zapominjajo naj si, da je usoda Nemčije in njenih satelitov zapečateni in da je zmaga samo vprašanje časa. Ko pa bo ta ura prišla, naj se ruski emigranti pripravijo. Naj se ne varajo s praznimi upi, da bodo pobegnili v kako drugo državo. Smrt mladega Dodića in drugih žrtv mora biti maščevana. Kdo je s Paveličem, je tak kot Pavelič sam. Škof Germogen je o-aramotil ruske begunce tudi na duhovnem polju. Pokazali so se kot največji sovražniki našega naroda. Tega jim nihče ne bo pozabil." (Škof Germogen je "glava" tako imenovane hrvatske pravoslavne cerkve, ki jo je nedavno Pavelič "ustanovil").

NOTE!

Save this copy of PROSVETA. It is needed for VICTORY!

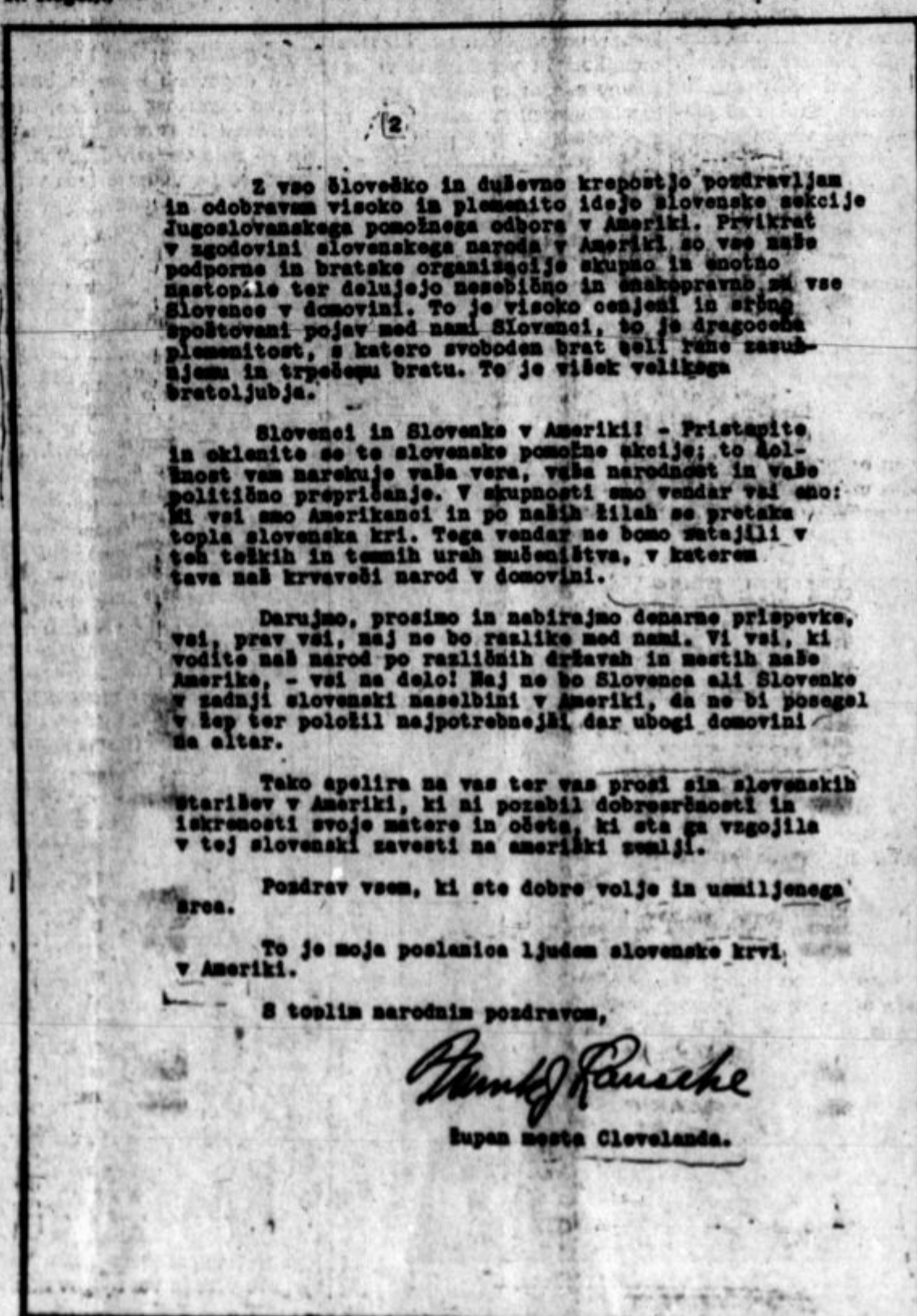
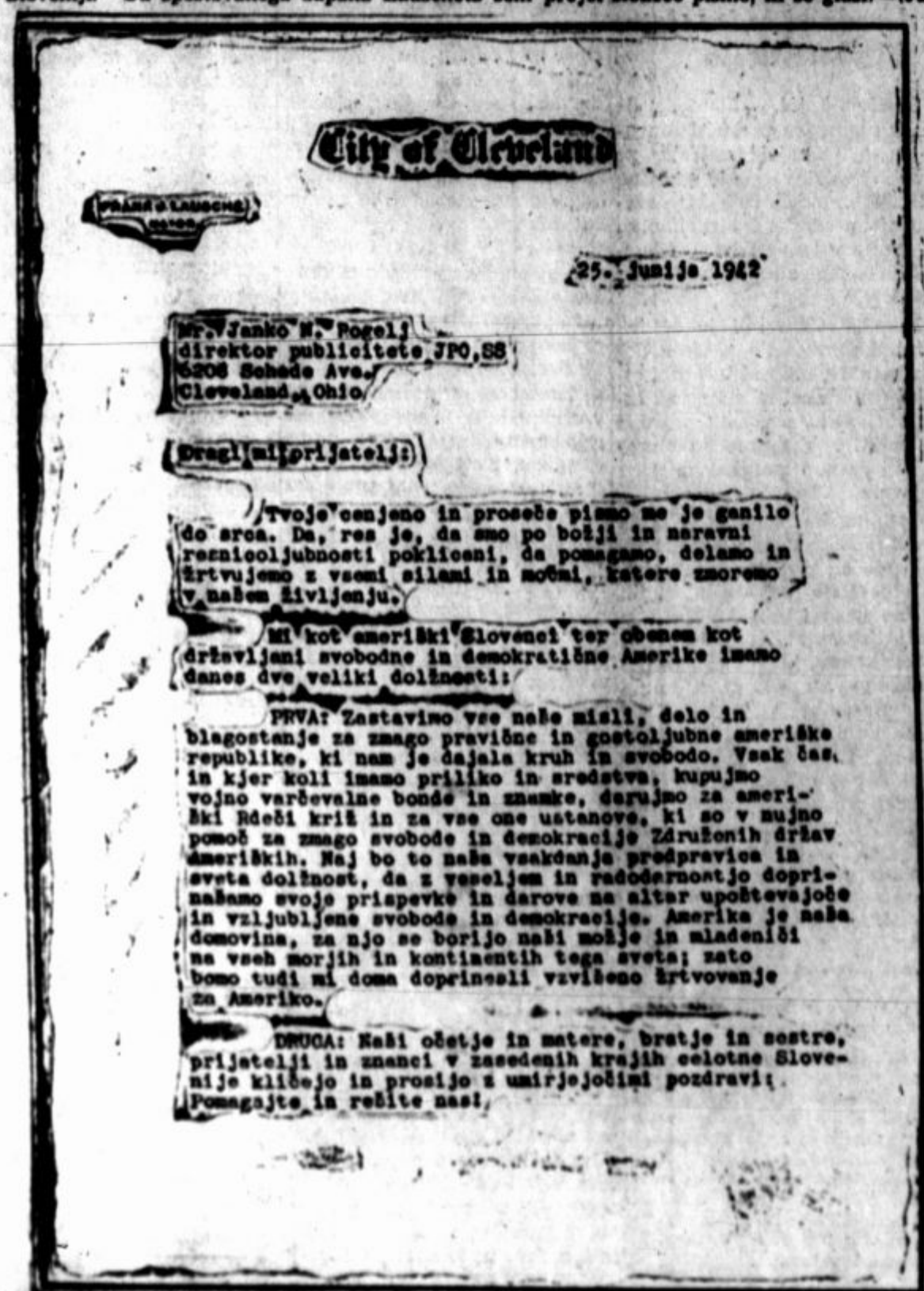
SAVE

- ★ All Wastepaper
- ★ Old Rags
- ★ Old Rubber
- ★ Scrap Metal

Turn it over to some local salvage agency

PISMO ŽUPANA LAUSCHETA

Po naročilu lokalnega odbora št. 2 Jugoslovanskega pomožnega odbora, slovenska sekcija, sem pisal pismo spoštovanemu Slovencu Franku J. Lauschetu, ki je župan mesta Clevelanda, naj mi izrazi svoje mnenje o naši slovenski pomožni akciji. Prosil sem ga, naj izda potrebno spomenico vsem Slovincem in Slovenkam v Ameriki, kako, kdaj in kje naj pomagajo Ameriki in naši zaslužni Sloveniji. Od spoštovanega župana Lauscheta sem prejel sledeče pismo, ki se glasi: — (Janko M. Regelj.)

THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL
Institute of Technology in engineering
Special master professor in Slovenia
Podlaga za mehaniko znanje in morete dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popisuje in v slikah prikazuje temeljna dela mehanike. Razloži vam, kako je treba uporabiti načrte (blue prints) ter vam tudi daje mnogo tehničnih tabel, da morete popraviti svoje delo. Ne glede na to, ali ste sile početnik, vam bo ta knjiga koristna in mnogo potrebna. — Slik in risb. 576 strani, trdo vezana, knjiga stane \$10.00. — Pošljite nam pismo. Naročite pri K. GARNI SLOVENIC PUBLISHING COMPANY, 216 West 18th St. NEW YORK. — Zaloge ni veliko. Naročite to vašo knjigo še danes.